

الحمد لله
الرحمن الرحيم

شناخت و درمان اختلالات رفتاری

کودکان و نوجوان

(جلد اول)

مؤلف:

مصطفی شریعتی رودسری

نشر عابد

۱۳۸۵

شریعتی رودسری، مصطفی

شناخت و درمان اختلالات رفتاری کودکان و نوجوانان / مؤلف مصطفی
شریعتی رودسری. -- [ویراست ۲]. -- تهران: عابد، ۱۳۸۵. -

ج.

ISBN 964-364-741-2: ۲۵۰۰۰ ریال (دوره):

فهرست نویسی براساس اطلاعات فیبا.

۱. کودکان -- ناهنجاریهای رفتاری -- درمان. ۲. رفتاردرمانی کودکان.

۳. اختلالات در کودکان. الف. عنوان.

ع ش ۲ ن / RJ ۵۰۶ ۶۱۸ / ۹۲۸۹

۱۳۸۵

م ۸۵-۷۶۲۵

کتابخانه ملی ایران

انتشارات عابد

شناخت و درمان اختلالات رفتاری

مؤلف: مصطفی شریعتی رودسری

ناشر: عابد

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: معاصر

طرح جلد: مهدی جهانگیری

حروفچینی و صفحه‌آرایی: نوآور

نوبت و تاریخ چاپ: اول - بهار ۸۵

شمارگان: ۲۰۰۰ جلد

قیمت: ۲۵۰۰ تومان

شابک دوره: ۹۶۴-۳۶۴-۷۴۱-۲

آدرس و تلفن مرکز پخش: تهران خ ستارخان، خ حبیب‌اللهی، نیش‌کوچه

جعفریان‌صادق، پلاک ۳۲ تلفن: ۶۶۵۱۳۳۲۱ تلفکس: ۶۶۵۱۵۲۳۹

فهرست مطالب

۱۱	■ مقدمه چاپ دوم:
۱۳	فصل اول:
۱۳	ناخن جویدن
۱۵	تعریف اختلال یا مشکل رفتاری:
۱۵	تعریف اختلالات عاداتی:
۱۶	تعریف بازداری:
۱۶	انواع بازداری:
۱۷	آشفته‌گی‌های حرکتی - اختلالات حرکتی قالبی:
۱۷	ویژگی‌های اختلالات رفتاری:
۱۹	عوامل مؤثر در ایجاد اختلالات رفتاری:
۲۲	مبب‌شناسی:
۲۴	سن شیوع:
۲۵	نظریه‌های مربوط به اختلال عادی (ناخن جویدن):
۲۷	ملاک‌های تشخیص اختلال عاداتی (ناخن جویدن):
۲۸	ویژگی‌های کودکانی که دارای انواع اختلال هستند:
۳۰	عوارض ناخن جویدن:
۳۱	عوامل مؤثر در پیدایش ناخن جویدن:
۳۲	پیشگیری و درمان:
۳۴	منابع:
۳۵	فصل دوم:

۳۵	شب ادراری
۳۶	مقدمه
۳۹	شب ادراری
۴۲	انواع شب ادراری
۴۵	«علل شب ادراری»
۴۸	اختلالات پيسكو فیزیولوژیک شب ادراری:
۴۸	علل پيسكو پاتولوژی شب ادراری:
۷۴	درمان
۸۴	توصیه‌ها:
۸۶	منابع
۸۹	فصل سوم
۸۹	تیک
۹۰	تیک
۹۰	مقدمه
۹۱	تعریف تیک:
۹۳	انواع تیک:
۹۵	سن پیدایش تیک:
۹۵	علل پیدایش تیک:
۱۰۱	درمان تیک
۱۰۴	منابع
۱۰۵	فصل چهارم
۱۰۵	پرخاشگری

۱۰۶	■ مقدمه:
۱۰۸	تعریف پرخاشگری:
۱۰۹	انواع پرخاشگری:
۱۱۳	نظریه‌های پرخاشگری:
۱۲۰	علائم پرخاشگری:
۱۲۶	عوامل تعیین کننده در پرخاشگری:
۱۳۳	مقاصد پرخاشگری مشترک بین حیوان و انسان:
۱۳۵	زیانهای پرخاشگری:
۱۳۸	پیشگیری و درمان پرخاشگری:
۱۴۵	منابع:
۱۴۹	فصل پنجم:
۱۴۹	خودکشی:
۱۵۰	■ مقدمه:
۱۵۱	تعریف خودکشی:
۱۵۶	شیوع خودکشی:
۱۶۴	انواع خودکشی:
۱۸۳	راههای پیشگیری و درمان خودکشی:
۱۹۶	منابع:
۱۹۹	فصل ششم:
۱۹۹	خودارضایی:
۲۰۰	■ مقدمه:
۲۰۱	تعریف انحراف (رفتار غیر عادی و نابهنجار):

۲۰۳	انحراف جنسی:
۲۰۵	علت انحراف جنسی:
۲۰۷	انواع انحرافات جنسی:
۲۱۳	نظر اسلام نسبت به انحرافات جنسی:
۲۲۱	عوامل و انگیزه‌های استمنا:
۲۲۴	عوامل روانی:
۲۲۵	عوامل عاطفی:
۲۲۵	عوامل اجتماعی:
۲۲۷	زبان‌های استمنا:
۲۲۹	از لحاظ روانی:
۲۳۱	عوامل اجتماعی:
۲۳۲	عوارض در مغز و مراکز عصبی:
۲۳۲	عوارض بعدی دیگر:
۲۳۴	پیشگیری‌ها:
۲۴۲	درمان استمنا:
۲۴۸	منابع:

مقدمه:

ورود به آستانه هزاره سوم میلادی، همراه با تغییرات اساسی در رویکرد به زندگی، تلاش به بهزیستی و استفاده از میزان «دانایی» برای بهره‌وری بهتر از فرصت‌ها در جهت تحقق آرمان‌های هزاران ساله بشریت، موجب گشته که انسان به «بازخوانی» یا دوباره تعریف کردن هستی خویش بپردازد. گونه‌گونی نیازهای آدمی و زمینه‌های جدید فعالیت دماغی بجای فعالیت‌های بدی موجب افزایش «کارآمدی» و گسترش اوقات فراغت گشته و انسان را در شاهراه تولید و توزیع اطلاعات ماهواره‌یی به موجودی حیران و سرگردان تبدیل ساخته است. جابجایی جمعیت و افزایش چندین برابر آن در کره زمین و مواجهه با کمبود مواد غذایی و نابودی محیط زیست و آلودگی آن، تغییرات شهرنشینی و استفاده از نیروی فسیلی و تبدیل آن به نیروی الکتریکی باعث گشته که جهان در آستانه انفجار زیستی و انسانی قرار بگیرد. هر روز بیانیه جدیدی در مجامع بین‌المللی علیه اقدام گذشته، مردمی که امروز دیگر حیات ندارند صادر می‌شود و بشر امروزی همچنان حریصانه «سهم» خود را از طبیعت در حال اضمحلال می‌طلبد و چون عرصه زمین به کنجکاوی‌ها و توسعه‌طلبی‌های او نمی‌تواند پاسخ مناسب دهد، برنامه ادامه حیات را در کرات دیگر جستجو می‌کند. در طول یکصد و پنجاه سال، یعنی از ۱۷۵۰ تا ۱۹۰۰، سرمایه‌داری و تکنولوژی، تمامی کره خاک را به تسخیر خود درآورده، و تمدنی جهانی پدید آورد. در طی اعصار گذشته، چه در شرق و چه در غرب، سرمایه‌داری و نوآوری‌های فنی، مفاهیم و مسائل

جدیدی نبودند، بلکه پدیده‌های معمولی، رایج و ادواری بودند. آنچه که تازگی داشت، سرعت انتشار، و فراگیر شدن آنها در متن فرهنگ‌ها، طبقات اجتماعی و مناطق مختلف جغرافیایی بود. و همین سرعت و حوزه انتشار بود که سرمایه‌داری را به یک «نظام» و «یک سیستم» و پیشرفت‌های فنی را به «انقلاب صنعتی» تبدیل کرد.^۱ به راستی انسان ره به کجا می‌برد؟ و آینده چگونه ترسیم می‌گردد؟ و انسان بیشتر تمایل دارد به چه کاری پردازد؟ و ارتباطات شبکه ماهواره‌یی و اینترنت ظرفیت‌های ذهنی انسان را به کدامین مقصد هدایت خواهند کرد؟ و نیازهای عاطفی - روانی انسان در عصر شاهراه اطلاعات الکترونیکی چگونه تأمین خواهد شد؟ آیا انسان بمانند اعقاب خود از دست موهومات و ترس‌ها به غار پناه خواهد برد و یا از ترس سایه‌های آتش «حیات» به دشت‌ها گسیل خواهد شد و یا نه اصلاً در جای خود خواهد ماند مبارزه خواهد کرد؟ و چون می‌بیند که پیروزی او غیر قابل دسترسی است به انزوا و گوشه‌گیری خواهد پرداخت و به «مواد مخدر» پناه خواهد برد و به خودکشی «خودتخریبی» خواهد اندیشید؟ به راستی کدامین راه بیشترین متقاضیان را خواهد داشت؟ انسان امروزی پیش از آنکه خود تصمیم بگیرد، با ابزار تبلیغاتی چندگانه برای او تصمیم گرفته شده است؛ و قبل از آنکه خود به انتخاب پردازد، برای او انتخاب کرده‌اند. «مک لوهان» می‌گفت با گسترش وسایل ارتباطی و به ویژه ابزارهای دوربرد ارتباطی، جهان به یک دهکده جهانی همگون تبدیل خواهد شد.^۲ حال انسان در برهه‌یی از

۱. جامعه پس از سرمایه داری - ص ۴۱

۲. مجله رشد - ص ۱۵

تاریخ زندگی می‌کند که همزمان با وقوع هر اتفاقی می‌تواند از طریق وسایل گیرنده خود آن را نظاره‌گر باشد، و تجربه کسب کند. ولی انسانی می‌تواند به کسب «معرفت» و تجربه اقدام کند که خود در جریان داد و ستد اطلاعات و حوادث قرار گرفته و فعال باشد، نه اینکه فقط تماشاگر اقدام دیگران باشد و هیچ تغییری نتواند در قضایا به وجود آورد. روانشناسان جدید می‌گویند: علت بیماری‌های روانی و اختلالات روانی «بی‌معنایی» زندگی است. کار و فعالیت زیاد باعث بیماری روانی نمی‌شود، بلکه علت بیماری «بی معنا بودن زندگی» است.^۱ به نظر می‌رسد انسان در عصر جدید با اختلالات و بیماری‌های روانی جدیدی سر و کار دارد و برای درمان آن ممکن است حتی دچار بی‌معنایی نیز گردد. پناه بردن به «مواد مخدر»، «الکل»، در پارتی‌ها و محافل، «خودکشی» و آمارهای سرسام‌آور آن حکایت از انتخاب نامناسب انسان «فرهیخته» می‌کند. به راستی برای حل بحران شخصیتی انسان چه باید کرد و چه اقدامی مفید خواهد بود؟ بدین مناسبت تلاش کردیم مطالبی را به صورت موضوعی برای پیشگیری، شناخت و درمان انواع اختلالات کرداری و رفتاری کودکان و نوجوانان و حتی در بعضی قسمت‌ها بزرگسالان تهیه نموده و در قالب کتابی به جامعه در حال گذار خوش هدیه کنیم. تا باشد با شناخت افزون‌تر به زندگی بهتر بیاندیشیم و از بهزیستی قابل قبولی برخوردار باشیم.

در اینجا جا دارد که از همه کسانی که در نوشتن و جمع‌آوری و تدوین این مطالب بر من منت گذاشتند و مرا قرین محبت خود قرار دادند اعم از

مجموعه دوستان «ماهنامه تربیت» که این مطالب را قبلاً به چاپ رسانده اند و از جمله استاد گرانقدر جناب آقای دکتر سید علی اصغر احمدی که با تشویق و یآوری ایشان این نوشتار گردآوری شد تشکر و قدردانی کنم و همچنین برادر فرهیخته و دانشمند جناب آقای منوچهر علیپور که خود نویسنده‌ی مبرز و توانا می‌باشند سپاسگزاری می‌کنم که راهنمایی‌های لازم را مبذول داشتند و امید واثق دارم که خوانندگان نیز با مطالعه دقیق و ارائه پیشنهادات، راهنمایی‌های علمی بنده را در جهت ارتقاء هادی خواهند بود، تا موجب شود که برای کشور اسلامی خود، خود جسارت داشته باشیم، و خود بکوشیم، تا نشان دهیم، مسلمان بودن و ایرانی بودن، امکان هم‌اوردی را در عرصه تلاش و کوشش علمی با دیگران می‌تواند فراهم سازد».

انشاء...

مصطفی شریعتی رودسری

«هر اصلاحی نقطه اولش خود انسان است. چنانچه خود انسان تربیت نشود نمی‌تواند دیگران را تربیت کند».

(امام خمینی رحمه الله علیه)

■ مقدمه چاپ دوم:

در دنیای الکترونیک و اطلاعات، بشر برای بهره بردن از امکانات اطراف خود چه در زمین و چه در عمق آن و چه در کرات دیگر دچار حرص شدید شده، و گاهی این تصور پیش می‌آید که انسان یکسره مقهور تکنولوژی گشته است. آسیب‌پذیری روانی انسان در قرن بیست و یکم فراگیرتر به نظر می‌رسد. لزوم برخورداری از انواع خدمات روانشناختی و روانپزشکی در حال حاضر به یک نیاز عمومی تبدیل شده و می‌رود که به عنوان یک هزینه کرد دائمی در سبد هزینه‌های خانوار جای گیرد. بنابراین پژوهش و تألیف ارائه مطالب مربوط به سلامت انسان و چگونگی زندگی متعادل می‌تواند راهنمای مناسبی در این مسیر باشد.

خداوند سبحان را شکرگذاری می‌کنم که این توفیق را عنایت فرمود، تا بتوانم از تجربیات سالهای تدریس و مشاوره در مراکز آموزش عالی و مشاوره‌ای بهره ببرم و با استفاده از یافته‌های تحقیقی و علمی خدمات ناچیزی را در عرصه زندگی اجتماعی ارائه نمایم.

بر خود لازم می‌دانم که از برادر فاضل و بزرگوار جناب آقای حمید رضا کفاش مدیر متعهد و پرکار انتشارات عابد تشکر کنم که امکان چاپ مجدد همراه با اضافات و اصلاحات را برای اینجانب فراهم آوردند. امید

۱۲ شناخت و درمان اختلالات رفتاری کودکان و نوجوانان (جلد اول)

است بتوانم با برخورداری از تأییدات حضرت حق همچنان خدمتگزار
عرصه فرهنگ و تعلیم و تربیت نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران
باشم.

«والسلام»

مصطفی شریعتی رودسری

www.ketab.ir